

та рейтингова, що дозволяє класифікувати студента за певним комплексом параметрів; прогностична, що забезпечує прогнозування перебігу навчального процесу.

Цілком погоджуючись з означеними функціями, ми під час експериментальних досліджень констатували вплив діагностичних процедур (тестів, анкетування, спеціальних творчих завдань тощо) як формувального, розвивального та дидактичного потенціалу. Це було зумовлено активізацією свідомості та рефлексії ставлення до обговорюваних питань. Висновки, які ми зробили, були перевірено також експериментальним шляхом. Отже, під час традиційних занять з мистецьких фахових дисциплін доцільно застосовувати методи педагогічної діагностики як дидактичний та розвивальний потенціал студентів, а не лише як засіб отримати результати діагностичних зрізів.

У контексті наголошеного нами міждисциплінарного підходу педагогічна діагностика виступає інтегрованим процесом, що поєднує констатувальну та формувальну функцію, впливає на рефлексію знань та усвідомлення особистістю власних цінностей, ставлень до них, до обраного фаху; оптимізує ментально-психічні процеси фахового спрямування; розкриває межі кола художньої поінформованості. Усе це дозволяє ставитися до процедур педагогічної діагностики як до механізмів підвищення якості мистецької освіти, оскільки в мистецтві рефлексія, яку збуджують діагностичні процедури (відео, аудіо анкети, творчі завдання, завдання на ієрархію цінностей, психологічні тести тощо), стає чинником мотивації до розширення знань, до самооцінки, мотивує пошуки творчої реалізації та подальших власних перетворень.

Література

1. Біла книга національної освіти України / Акад. пед. наук України [за ред. В. Г. Кременя] [Електронне видання]. – К., 2009. – Режим доступу : <http://www.novi.org.ua/projects/artek/2nd/APN.pdf>
2. Бондар В. І. Дидактика / В. І. Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
3. Вернадский В.И. Научная мысль как планетное явление / В.И.Вернадский [Отв. ред. Я.Л.Яншин]. – М.: Наука, 1991. – 271с.
4. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика : пер. с нем. / К. Ингенкамп – М. : Педагогика, 1991. – 240 с.
5. Реброва О.Є. Побудова організаційно-методичних систем в контексті проблематики управління якістю мистецької освіти / Олена Євгенівна Реброва // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія: зб.статей. – Ялта: РВВ КГУ, 2011. – Вип. 32. – Ч.1. – С. 194-201.
6. Реброва О.Є. Теорія і методика формування художньо-ментального досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії: дис. доктора пед. наук спец. 13.00.02- теорія і методика музичного навчання; 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Олена Євгенівна Реброва . – Київ, 2013. – 595с.
7. Селье Г. От мечты к открытию : Как стать учёным: / Г.Селье / [пер с англ. М.Н.Кондрашовой, И.С.Хорала]. – М.: Прогресс, 1987. – 368с. – С. 230.
8. Федоришин В.І. Теорія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музики на акмеологічних засадах: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня доктора пед. наук спец. 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання / В.І.Федоришин. – Київ, 2014. – 44с.

УДК 141.7:[37.011.3-05]:78

Проворова Є.М.

ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В статье рассмотрены праксеологические характеристики деятельности учителя музыки. На основе анализа источников по праксеологии предложена классификация праксеологических категорий. Выявлено праксеологические категории, которые наиболее

полно позволяют проанализировать основные виды музыкально-педагогической деятельности с целью повышения их эффективности.

Ключевые слова: учитель музыки, прaxeология, прaxeологический подход, музыкально-педагогическая деятельность.

Praxeological characteristics of teaching activity of music teacher are considered in the article. Based on the analysis of sources of praxeology classification of praxeological categories is offered. It was found praxeological categories which allows to analyze the main types of musical and educational activities to improve their efficiency.

Keywords: music teacher, praxeology, praxeological approach, music and teaching activities.

Сучасна вітчизняна освіта потребує учителів, здатних на високому професійному рівні виконувати своє призначення. Це актуалізує необхідність оптимізації педагогічної праці на основі оволодіння успішною педагогічною діяльністю у аспекті її продуктивності, раціональності, ефективності. Предметом розгляду теорії та моделей організації такої діяльності виступає інтегративна галузь наукового знання – педагогічна прaxeологія.

У педагогіці прaxeологічний підхід розглядається І. Колесниковою та Є. Титовою у зв'язку з викладенням основ педагогічної прaxeології [4], застосовувався Н. Авалуєвою до визначення поняття результативність та ефективність виховної діяльності [2], Є. Михайловою – до дослідницької діяльності педагога [5], А. Ліненко – до вивчення становлення педагогічного самосвідомості та ін.

Вітчизняна вища школа має значні здобутки у галузі підготовки майбутніх фахівців у сфері музичного мистецтва (А. Болгарський, А. Козир, Л. Куненко, О. Олексюк, В. Орлов, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Щолокова, Д. Юник та ін.). У працях указаних вище науковців досліджуються різноаспектні явища та тенденції професійної освіти. Проте прaxeологічні концепти педагогічної діяльності вчителя музики не знайшли свого належного узгодження в системі освітніх проблем. Саме тому, метою статті є розгляд прaxeологічних характеристик педагогічної діяльності вчителя музики.

Організація освітнього процесу становить одне з центральних завдань педагога. Під якістю організації освітнього процесу розуміється така властивість (стан) організації, при якому досягається позитивна динаміка особистісних проявів учнів, збагачення їх досвіду соціально та особистісно значущим змістом і забезпечується продуктивність їх діяльності [7].

Більшість показників якості освіти залежить від ефективності і пов'язаної з нею результативності педагогічної діяльності вчителя. Якість і результативність педагогічної діяльності є факторами, що впливають на забезпечення якості освіти. Тому аналіз педагогічної діяльності важливий у загальній оцінці якості освіти. Але тут з'являється декілька проблем. Перша виникає в силу складності виокремлення результатів педагогічної діяльності з сукупності всіх результатів та ефектів освіти. Часто під виглядом результатів педагогічної діяльності видаються досягнення учнів і вихованців або результати освітнього процесу в цілому. Друга проблема стосується аналізу та оцінки результативності педагогічної діяльності, підбору таких критеріїв, які дозволяли б оцінити власне педагогічну діяльність, відокремлюючи її від інших процесів.

Професія вчителя музики поєднує в собі різнобічну діяльність, яка включає вміння та навички педагогічної, виховної, організаторської, просвітницької, методичної, музично-виконавської роботи. Ці напрями в діяльності вчителя музики відіграють важливу роль у вирішенні специфічних завдань, орієнтованих на формування музичної культури не лише учнів, а й постійне особистісне вдосконалення самого педагога.

Специфіка музично-педагогічної діяльності полягає в тому, що вона вирішує педагогічні завдання засобами музичного мистецтва, які об'єднують комплекс спеціальних, психолого-педагогічних, загальнонаукових, методологічних знань, умінь, навичок за провідної ролі загально педагогічних здібностей. Музично-педагогічна діяльність – структура багатогранна і містить в собі педагогічну, хормейстерську, музикознавчу,

музично-виконавську, дослідницьку роботу, засновану на вмінні самостійно узагальнювати і синтезувати отримані знання [3]. Безпосередньо застосування праксеологічного підходу та праксеологічних категорій до аналізу музично-педагогічної діяльності дозволить підвищити ефективність та результативність останньої.

Специфіка праксеологічного підходу передбачає визначення результативності педагогічної діяльності з точки зору праксеологічних основ, виявлення їх праксеологічних характеристик, тобто праксеологічного осмислення результатів педагогічної діяльності. Під праксеологічним осмисленням результатів мається на увазі:

- фокусування уваги на тих результатах, які повною мірою залежать від дій педагога;
- усвідомлення багатогранності результатів педагогічної діяльності;
- розрізнення результатів у кожний конкретний проміжок часу (поточний, проміжний, підсумковий результати);
- уявлення про необхідні характеристики, які повинен мати результат: відповідність меті, якість, ефективність, успішність, продуктивність, конструктивність, корисність [4].

Праксеологічна структура педагогічної діяльності складається з педагогічних цілей та задач; професійних дій та процедур, спрямованих на вирішення задач, а також отримання результатів та ефектів. Практиологічні відношення суб'єкта з дійсністю завжди конструктивні, характеризуються як ідеальні, правильні. Практиологічні характеристики педагогічної діяльності дозволяють співвіднести, наскільки відповідають дії педагога ідеальній діяльності. Ідеальна діяльність виступає у даному випадку як еталон, модель можливого та бажаного майбутнього.

Отже, праксеологічний підхід до аналізу педагогічної діяльності означає її осмислення з точки зору функціональності, результативності, виявлення тих дій і операцій, виконання яких не задовольняє, з'ясування причин неефективності, вивчення можливостей, потенціалу і невикористаних резервів, вироблення пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності. При цьому функціональність, результативність, потенціал і невикористані резерви, можливості для підвищення ефективності повинні бути виявлені та оцінені на кожному етапі:

- визначення мети діяльності (визначення головних, другорядних, первинних, проміжних, кінцевих цілей);
- прогнозування результатів діяльності;
- планування майбутніх дій;
- підготовки до майбутньої діяльності;
- аналізу, зіставлення, порівняння поставленої мети і отриманих результатів.

Основний сенс аналізу результативності педагогічної діяльності, з точки зору праксеологічного підходу, – виявлення доцільності, раціональності педагогічних дій та операцій з метою оптимізації діяльності, досягнення високого рівня її якості. Тому аналізу піддається як сам процес діяльності, так і всі його складові.

Також одним із параметрів аналізу результативності педагогічної діяльності є ефективність педагогічної діяльності, що передбачає міру (ступінь) позитивного впливу наслідків результатів педагогічної діяльності на досягнення і позитивну динаміку особистісних проявів учнів (вихованців) [2]. Термін «ефективність» стосовно до педагогічної діяльності несе смисловий відтінок «дієвості», здатності робити ефект деяких дій, що призводить до запланованої мети. У цьому випадку враховується відстроченість освітніх результатів, їх прояв через певний часовий відрізок.

Праксеологічність даного параметра полягає в тому, що він характеризує ступінь «чистоти» діяльності – максимального уникнення непередбачуваних наслідків. Наприклад, високий рівень досягнень учнів, що виявляється в перемогах на олімпіадах і конкурсах, не може свідчити про високий рівень результативності педагогічної діяльності, якщо ефектом стали порушення здоров'я дітей, втрата психологічного комфорту внаслідок непосильної відповідальності та емоційного перенапруження.

На нашу думку повноцінний аналіз музично-педагогічної діяльності з точки зору праксеологічного підходу потребує врахування всього спектру праксеологічних категорій. На основі аналізу джерел [1, 2, 4, 5] було зроблено класифікацію праксеологічних категорій

(табл. 1), що дозволяють характеризувати як музично-педагогічну діяльність в цілому, так і окремі її аспекти.

Підкреслимо, що музично-педагогічна діяльність вчителя музики є багатофункціональною та має певні різновиди, до основних видів діяльності Е. Абдуллін [1] відносить: конструктивну діяльність, музично-виконавську діяльність (гра на інструменті, сольний спів, диригування), комунікативно-організаційну та дослідницьку діяльність.

Так, конструктивна діяльність вчителя музики спрямована на осмислення змісту й способів побудови окремого музичного заняття, блоку занять, навчальної чверті тощо, що втілюють певну ідею та логіку їх розвитку. За своєю природою ця діяльність є творчою, оскільки передбачає особистісну адаптацію обраної педагогом навчальної програми. Основними праксеологічними категоріями, що дозволяють проаналізувати конструктивну діяльність вчителя музики з метою підвищення її ефективності, на нашу думку, виступають структурні категорії педагогічної діяльності (педагогічні цілі, завдання, методи, засоби, форми, результати) та категорії нормативності і регламентованості педагогічної активності (закономірність, закон, принцип, правило, підхід, програма, план).

Таблиця 1

Класифікація праксеологічних категорій, які характеризують педагогічну діяльність

Ознака класифікації	Праксеологічні категорії
<i>По відношенню до ідеального образу педагогічної діяльності</i> (служують орієнтиром для подальшого втілення)	- якість; - успішність; - продуктивність; - результативність; - ефективність;
<i>За способом здійснення</i> (відображають способи виявлення праксеологічних характеристик)	- оцінка; - самооцінка; - педагогічна рефлексія; - педагогічний аналіз;
<i>За успішністю діяльності</i> (розкривають властивості тих або інших дій, що проявляються при правильній організації діяльності)	- доцільність; - цілеспрямованість; - проєктивність; - конструктивність; - нормованість; - технологічність; - методичність; - інструментальність; - практичність; - осмисленість;
<i>За нормативністю та регламентованістю педагогічної активності</i> (сприяють продуктивному здійсненню педагогічної діяльності)	- закономірність; - закон; - принцип; - правило; - підхід; - програма; - план;
<i>За структурою педагогічної діяльності</i> (дозволяють аналізувати та оцінювати діяльність педагога з точки зору повноти та досконалості її структури)	- педагогічні цілі; - завдання; - методи; - засоби; - форми; - результати;

<p><i>За педагогічною поведінкою</i> (характеризують організаційно-процесуальну сторону педагогічної діяльності)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - стратегія педагогічної діяльності; - логіка педагогічної діяльності; - педагогічна тактика; - професійні дії; - методика; - педагогічна технологія; - педагогічна техніка;
<p><i>По відношенню до особистості педагога</i> (описують продуктивність функціональних ролей та позиції педагога в освітньому процесі)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - педагогічна ситуація; - педагогічна взаємодія; - педагогічна функція; - професійно-педагогічна позиція

Музично-виконавська діяльність вчителя музики безпосередньо спрямована на музично-виховний процес на уроці музики та має забезпечувати орієнтацію на дитячу аудиторію, залучення учнів до спільної виконавської діяльності, пробудження їх творчих здібностей, розширення музичного світогляду, формування музичних компетенцій тощо. Найбільш важливим і доцільним для праксеологічного аналізу музично-виконавської діяльності вчителя є застосування праксеологічних категорій успішної педагогічної діяльності, зокрема, цілеспрямованість, технологічність, конструктивність, методичність, проєктивність, осмисленість.

Комунікативно-організаційна діяльність вчителя музики спрямована на педагогічне керівництво процесом проведення уроків музики, організацію процесу спільного з дітьми "проникнення" у музичний твір, налагодження атмосфери емоційно-духовного спілкування. Практикологічними категоріями, що застосовуються для аналізу ефективності комунікативно-організаційної діяльності є: побудова стратегії педагогічної діяльності; дотримання логіки діяльності та певної наскрізної музичної ідеї; використання інноваційних музично-педагогічних технологій; володіння педагогічною технікою.

Безпосередньо підвищенню власного професійного рівня, розвитку особистості, сприяє дослідницька діяльність вчителя музики. Вона також повинна мати праксеологічний характер та забезпечувати ефективність та успішність музично-педагогічної діяльності в цілому. Основними праксеологічними категоріями дослідницької діяльності вчителя музики виступають категорії нормативності та регламентованості педагогічної активності – закономірність, закон, принцип, правило, підхід, програма, план. Адже саме дотримання та доцільне використання зазначених категорій дозволить успішно здійснювати дослідницьку діяльність.

Таким чином, в процесі розгляду праксеологічних характеристик педагогічної діяльності вчителя музики розроблено класифікацію праксеологічних категорій, які дозволяють проаналізувати педагогічну діяльність. Застосування розробленої класифікації до багатофункціональної музично-педагогічної діяльності вчителя музики дозволило виявити праксеологічні категорії, які найбільш повно розкривають основні види музично-педагогічної діяльності (конструктивну, музично-виконавську, комунікативно-організаційну, дослідницьку) та сприяють її удосконаленню.

Література

1. Абдуллін Е.Б. Музична педагогіка (теорія музичної освіти): підручник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / Е.Б. Абдуллін, О.В. Ніколаєва. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – 273 с.
2. Авалуева Н.Б. Практикологический подход к пониманию результативности и эффективности воспитательной деятельности / Н.Б. Авалуева // Воспитание. Научные дискуссии и исследования: Сб. науч. тр. / Под ред. Е.В. Титовой. – СПб.: Издательство РГПУ им. А.И. Герцена, 2005. – С.121-127.
3. Арчажникова Л.Г. Профессия – учитель музыки / Л.Г. Арчажникова. – М.: Просвещение, 1984. – 109 с.

4. Колесникова И.А. Педагогическая праксеология / И.А. Колесникова, Е.В. Титова. – М.: Изд. центр «Академия», 2005. – 256 с.
5. Михайлова Е.Н. Праксеологический подход в исследовательской деятельности педагога / Е.Н. Михайлова // Вестник Томского государственного педагогического университета. – Томск, 2006. – Вып. 10 (61). – С. 25-27.
6. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г.М. Падалка. – К.: Освіта Україна, 2008. – 274 с.
7. Титова Е.В. Концепция результативности воспитания в контексте праксеологического подхода / Е.В. Титова // Школьные технологии. – 2007. – № 5. – С.79-85.

УДК 786.2 – 057.162:37.036

Бондаренко А.О., Ніколаєва Г.О.

МУЗИЧНО – ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

В статье представлены теоретические подходы к музыкально-исполнительскому мастерству как к педагогической проблеме, решение которой связано с способами художественно-педагогического влияния на развитие этого многокомпонентного процесса, создавая оптимальные условия для ориентации специалистов на будущую педагогическую деятельность. Они имеют огромные резервы личностно-творческого развития в области музыкально-исполнительского мастерства, когда все усилия направляются на постоянный поиск возможностей и путей их реализации.

Ключевые слова: творческая реализация, исполнительское мастерство, эмоциональная саморегуляция.

The paper presents the theoretical approaches to musical - performance skills as to artistic - pedagogical problem, whose solution is closely connected with the means of artistic - pedagogical influence on the development of a multidimensional process, that creates optimal requirements for orientation professionals for future teaching activity Moreover , they keep a large reserve personal - creative development in the field of music - performing skills, when all efforts are directed to the constant search for opportunities and ways to implement them.

Keywords : creative realization, performing mastery, emotional self-regulation.

У системі мистецької освіти важливим компонентом професійного формування майбутніх викладачів музичного мистецтва виступає виконавська майстерність. Специфічна природа музичного мистецтва визначила пріоритетність музичного виконавства у різних галузях музичної діяльності, його особливу роль у процесі музично-професійного становлення. Динамічний розвиток авторських методик зумовили активний пошук шляхів для оновлення та збагачення форм і змісту музично-виконавської діяльності. На основі принципу єдності художньо-педагогічного та музично-виконавського розвитку при провідній ролі художнього чинника.

Сучасні дослідження музично-творчої діяльності фахівців спираються на складну систему знань, пов'язаних з пізнанням різних музичних явищ, внутрішніх закономірностей музики та її функціонуванням. Теорія музичного виконавства, в якій концентруються ці проблеми вимагає різних наукових підходів і спільних зусиль спеціалістів в галузі естетики, психології, педагогіки, музикознавства. Відтак музично-виконавську майстерність більшість дослідників розглядають як один із видів художньо-педагогічної діяльності, яка характеризується неповторністю за характером результату, оригінальністю, суспільно-історичною та індивідуальною унікальністю. Необхідність різнобічного дослідження цього аспекту підкреслюється психологами та музикознавцями (Г.Коган, О.Алексеев, Є.Ліберман, Г.Нейгауз, Г.Ципін, Ю.Цагареллі, Н.Корихалова, С.Раппопорт). Виконавську майстерність як художньо-педагогічну проблему розглядають у своїх працях сучасні педагоги в галузі мистецької освіти (Н.Гуральник, Н.Кашкадасова, О.Щолокова, В.Бутенко, Л.Масол,